

[Tiszatájonline](#) | 2015. január 29.

Felröhögünk a dolgok állásán

Nézem Benes József grafikáját Sziveri János *Pasztorál* című verseskötetének címlapján. Olyan, mint Bloch anyyala, háttal a viharnek szemét eltakarja a borzalmak előtt. Az ikertestvére annak a metszetnek, ami ott lógott-e az Új Symposion szerkesztőségének falán, Újvidéken, még Tolnaiék idején került oda, hogy aztán az összezárt ujjai közötti résen át végignézte a számok betiltását, elkobzását [...]

Sziveri János
Pasztorál

SZIVERI JÁNOS: PASZTORÁL

Nézem Benes József grafikáját Sziveri János *Pasztorál* című verseskötetének címlapján. Olyan, mint Bloch anyyala, háttal a viharnek szemét eltakarja a borzalmak előtt. Az ikertestvére annak a metszetnek, ami ott lógott-e az Új Symposion szerkesztőségének falán, Újvidéken, még Tolnaiék idején került oda, hogy aztán az összezárt ujjai közötti résen át végignézte a számok betiltását, elkobzását, majd később, 1983-ban Sziveriék kiebrudalását a szerkesztőségből, a vajdasági magyar kultúrából. Nézem még egy ideig a grafikát, nem lehet betelni vele, meg az időt is húzom, hogy minél később kelljen lenyomni a cd-lejátszó gombját és meghallgatni a verses kötet mellékletét. Félek tőle, pedig tudnom kell, Jancsi a történetek ellenére, mérhetetlen szenvedése ellenére is vidám halott. Furcsa, hogy soha nem tudok úgy gondolni rá, mint meggyötört, keresztrefeszített, halni készülőre. Kiátkozták, na és? Kivették a kétharmad gyomrát? Mindebből

elege volt? Ő attól még bukfeneket vetett a verseiben és az életben is a kicsapongást, az ösztönt, gyönyört, lázadást ünnepelve. Ha szelíden is, de gúnyt űzött az uralkodó ízlésből, a gyűlöletes konvenciókból, az ostoba politikai korlátokból. „Kiismertük a segg logikáját, megtanultuk, mit jelent vízben fingani” – fogalmaz Balázs Attila szerkesztőtársának ajánlott sorokban. Biztos volt abban, hogy a versnek, a bírálatnak, az írásnak lesz ereje ahhoz, hogy befolyásolja a dolgok állását. Született lázadó, vagány, aki bár előszeretettel használt szalonképtelen szavakat – ezt mind olyan kedvesen tette. Vásott kölyöknek érezte magát társaságában az ember. „Felröhögünk a dolgok állásán” „érezem az égett zsírszagot, kiirtának / mint az írmagot” – dörgi váteszként a fentebb már idézett versben. „Kihúztam a fogam, hogy ezt a versemet elmondhassam” – konferálta fel temerini estjén az Idill-dalt és a felspannolt közönség dőlt a nevetéstől: „az ágakon bomlanak a fölbontott levelek / én meg csak úgy olvadok, olvadozok / dide vagy csicse / regnek az eresz alatt a verebek lekerül / vállamról a kabát / (no de hová futtok vele?)”. Nevettünk, mit is tehattünk volna mást. Talán sírni kellett volna, vagy ordítani. De valahogy a nevetés volt a természetes. Aminek sírás a vége mégiscsak?

Sziveri János portréja 1985-ből

„Vetkőztet az idő egy dögöt / a Kosztolányi-szobor mögött / de nem csak én látjuk már
többen / a hullát a szabadkai ködben” – másolom Sziveri-verssorait, de rá kell jönnöm,
az igazi, akkor lenne, ha az ő hangjával, lényével együtt tudnám idézni. Ez ennek a
Vajdasági Magyar Művelődési Intézetnek a kiadásában a közelmúltban megjelent
kiadványnak az óriási értéke. Megőrzi a költő hangját, aki úgy szavalja saját verseit,
mintha Pilinszky, Domonkos István és Marinetti keveredne benne. Valami őrületes mix.
Nem csoda, hogy a slam-poetry hívei újra felfedezik. Egyik méltatásában Thomka Beáta
szemléletesen kifejti, hogyan töltötte fel Sziveri groteszkkal, modern nyelvi-képi-

szemlélettel az olyan elcsépett zsánereket, mint amilyen a sláger, a kesergő. „A népdal eszközkészletén át egyfelől József Attila s Petri György világához közelítenek, másfelől a villoni ballada s a benne lecsapódó ősbibb hagyomány, a vagabund ritmusfaragás, a középkori ioculusok, vágánsversek hangnemét idézik e versek.” E felszabadító kötődésekhez megjön a messianisztikus vágy is, hogy megváltoztassa az élet arculatát ott a végeken, a manipulált, tehetetlen béna környezetet. Ezeken a régi felvételeken is átjön, a vers számára nem kevesebb volt, mint kinyilatkoztatás, amit rendkívüli színészi teljesítménnyel adott elő, mintha még elhaló hangján, halála előtt is gondosan ügyelt volna a hatásra. A sámánnak az utolsó taktusokat is lekell ütni a dobon, és rá kell ütni a táncosok fejére, hogy a rítus végetérjen és a felszabadító hatása kiteljesedjen. Sziverinek voltak ilyen sámánisztikus vonásai, mintha a Természet és a Mindenség isteneivel tartott volna kapcsolatot, mintha a vers-rítus segítségével legalább egy kis időre kívül helyezte volna önmagát és hallgatóságát idő és tér koordinátaiban. Mindenesetre, most hogy így újra hallgatom a cd-én, egyre biztosabb vagyok benne, hogy a versnek visszaadta a varázslatot, „kulcsot” adott a közösségi megtisztuláshoz.

Az Új Symposion harmadik nemzedéke 1983 áprilisában pár nappal a leváltásuk előtt

„Születtem a Kos jegyében, / s gyarapodom – bár elfogyok” – énekelte rejtélyesen. 1954-1990. Sziveri János már huszonöt éve halott. Vagy éppen hogy feltámadását ünnepelhetjük? A hvg tavaly május 11-i számában, az Új Symposion harmadik nemzedéke leváltása harmadik évtizedének évfordulóján megjelent cikk egyenesen azt állítja, mára divatossá vált a Sziveri-életmű ápolása. Erre abból következett, hogy 2011-ben megjelent Budapesten a Gondolat Kiadónál a költő összegyűjtött műveit tartalmazó kötet, Veszprémben létrejött a Sziveri János Intézet, amely a XX. század második felének

magyar nyelvű kelet-közép-európai folyóirataira (köztük az Új Symposionra, a Mozgó Világra, a kolozsvári Echinokra) fókuszál. A magyar irodalom legjobb teljesítményeit 1992 óta Sziveri-díjjal ismerik el, nemrégiben pedig Sziveri-konferenciát tartottak Szegeden majd könyvbemutatót az Újvidéki Egyetemen és most megjelent Zentán a verseskötete cd-vel. Sok ez vagy kevés? Majd ha a fiatalok a pólójukra nyomtatják a kalapos képét, mint Einstein, vagy Che Guevara fotóját és lájkolják a verseit, akkor talán beszélhetünk nagy felhajtásról. Szerintem, még mindig kevesen tudják, ki volt Sziveri János. „Pannóniai vagyok és János” – ő fogalmazott így magáról. Műve nem érthető az élete nélkül. Élete pedig a szenvedés nélkül. Hivatalosan többek között a magyar szamizdat irodalom közlése miatt váltották le 1983-ban a legendás Új Symposion Sziveri vezette szerkesztőségét és szorították ki a vajdasági kultúrából őket. **Eörsi** Lukács-interjújával kezdődött a bűnlajstrom, Illyés *Egy mondat a zsarnokságról* című versével folytatódott, utóbbit tudatos provokálásnak vették a vajdasági magyar órákulumok), aztán voltak még olyan apróságok, hogy Radics Viktória „kultúrtantinak” nevezte Major Nándort, a tartományi főideológust az újvidéki színházi fesztivál, a Sterija Játékok kapcsán, mivel annak programjába is beleszólt. És így tovább, hosszú lenne sorolni a folyóirat centripetális fark című társadalmi-kritikai rovatának témáit. Elégedjünk meg annyival, hogy szabadságban, gondolatrendőrség nélkül akartak élni. Érdekes, miért hogy ez szinte minden társadalomban probléma?

Leváltása után sokasodnak a bajok, sehol nem közlik, nem kap munkát, megbetegszik és hét év alatt leperog élete filmje. Majorék bukása után 1988-ban rehabilitálják a társaságot. De Sziveri ekkor már halálos beteg, Budapestre költözik családjával és megszállottan figyeli a testét, az utolsó években keletkezett versei beszámolóik fizikai és ezzel kapcsolatos lelki állapotáról. „Megcsapott a halál szele / együtt hálok kelek vele” énekl a Bábelben és nevetünk, bár már egyáltalán nem vicces. „Meddig leszek még bőrömnek bérlője / a józanság olykor ráront az előre” „Lóg az orromból műanyag kábel; dühöng a szívem, dühöng e Bábel.”

S míg Sziveri „halálát türelmesen begombolja Kelenföldön”, én újra és újra meghallgatom a Terpeszt, amit az öngyilkos iskolatárs, Kajári Jóska emlékére írt. Szenzációs vers, szenzációsan előadva, egyszer a költő, egyszer pedig a zseniális színésznő, Crnkovity Gabriella által, utóbbi zenéjét Bakos Árpád írta. Valójában olyan, mint egy diákréfa, tiszteletlen, szabadszájú és tabukat döntöget. Így akarok emlékezni Sziverire, mint aki dühvel és gúnyval beint a halálnak, elutasít mindent, ami hamis, minden konvenciót és ránk tukmált bizonyosságot. Mint aki nem tűr béklyót, és eltökélt szándéka, hogy minden korlátot széttörjön. Hiszen arra, ami vele történt, csak a lázadás lehet az egyetlen adekvát válasz. Szívből áldani és káromkodni. Ami, valljuk be, helyenként igen mulatságos és szórakoztató.

Bartuc Gabriella

Sziveri János
Pasztorál

Fotó: *Dormán László*

**Sziveri János Pasztorál című verseskötete CD-
melléklettel**

Szerkesztő: Ladányi István

Zenei szerkesztő Bakos Árpád

Vajdasági Magyar Művelődési Intézet

Zenta, 2014